شبهه پنجم: شک ناشی از جدول در یوم ثالثین

الف: جدول منسوب به امام صادق ع

خب شبهه پنجم و ششم مسأله جدول است. یکی از چیزهایی که فقها از قدیم فرمودهاند، این است: «لا اعتبار بالعدد و الجدول». عدد که همان روایات عدد است که صحبتش شد. جدول چیست؟ یک نسبتی میدهند که عبد الله بن معاویة بن عبدالله بن جعفر که ایشان جدولی داشته که آن را به امام صادق علیهالسلام نسبت داده است. ولی مرحوم صاحب غنیه تند میشوند و میگویند که طریقه او فاسد است و حرفش هم معتبر نیست و خودش هم معتبر نیست، اسنادش هم درست نیست. این جدولی است که منسوب است به عبد الله بن معاویه. در کتب فقهی هم مفصل آمده است. حالا اینکه این جدول چه بوده، نشد دنبالش بروم. فعلاً عرض میکنم تا زمینه مراجعه آن محضر خودتان باشد. این یک جدول است.

ب: جدول به‌معنای زیج و محاسبه تقویمی

جدول دیگر که احتمالش قوی است آن جدول هم در همین باب بوده و فقها هم توضیح دادهاند –مرحوم میرزای قمی در غنائم توضیح میدهند؛ در علامت چندم است که توضیح میدهند علامت جدول چیست- احتمالش دور نیست که اصلاً کلمه جدول متخذ از زیج است. زیجات به این صورت بود که آن چیزی را که در رصدخانه رصد میکردند در جداول ثبت میکردند. این جداول کتاب قطوری می شده. هر رصدخانه ای یک زیجی داشته است. آن زیج جدول بوده. یعنی طبق محاسبات رصدی که انجام داده بودند، محاسبه میکردند که هلال چه زمانی دیده می شده. اهلال هلال چه زمانی است. مقارنه چه زمانی است. لا اعتبار بالجدول. یعنی اعتباری به این مطالبی که در زیجات درج میشود نیست که طبق آن محاسبهگر هیوی محاسبه میکند که ماه چه زمانی دیده میشود. این جدول با توضیحی که عرض

کردم می‌تواند برای سوم الثلاثین من شعبان دو جور شب‌ه ایجاد کند.

ببینید الآن در افق قم کسی که حساب می‌کند می‌گوید امروز روز دوشنب‌ه در افق قم هنوز هلال از تحت‌الشعاع خارج نشده. می‌گوید ای قمی‌ها در وقت غروب شما ما هلال ندارید. تقویم‌نویس محاسب‌ه می‌کند و طبق جدول می‌گوید. اما یک وقتی است که محاسب‌ه می‌کند و می‌گوید ای قمی‌ها امروز در افق قم شما هلال دارید. مثلاً یک ساعت قبل از غروب شما هلال از تحت‌الشعاع بیرون می‌آید و می توانید آن را ببینید. تقویم را قبلاً نوشته به دست ما می‌دهد.

با اینکه این تقویم‌نویس چنین کاری را طبق جدول گفته و این تقویم را به دست ما داده، الآن روز سیام شعبان ما سوم الشک به شک باالفعل هست یا نیست؟ هست. شب‌ه هست. چون می‌گوید امروز هلال دارید. این شب‌ه است. شب‌ه موضوعی‌ه ای حکمی‌ه است؟ موضوعی است. دارد می‌گوید هلال دارید. اما یک سؤال؛ المنجم کالکاهن لاتصدّق المنجم. خب پس شارع می‌گوید تقویم را رها کن؛ من شارع حرف او را به این عنوان که سوم الثلاثین را شب‌ه باالفعل بکند، من شارع برای حرف شب‌ه اندازند‌ه اعتباری قائل نیستم. این مانعی ندارد. یعنی از این باب شب‌ه حکمی‌ه می‌شود. یعنی از این باب که این می‌تواند هلال را حل کند و امارهای باشد شب‌ه موضوعی‌ه است، چون موضوع خارجی را بیان می‌کند. اما در اینکه این اماره به‌عنوان مثبت ای حتی ایجاد شب‌ه کنند‌ه –این نکت‌ه ظریف است- شارع قبول ندارد. شارع حتی به‌عنوان اینکه موضوع را محقق کند و سوم الشک ما باالفعل باشد شارع قبول ندارد. می‌گوید این حرف‌ها را دور بندازد. اگر اختلاف در رؤیت شد شب‌ه است. اما اگر منجمین گفته‌اند، لاعلة و لاشب‌ه. کاری به حرف منجم نداشته باش. ولی خلاصه این هست چنین کاری که تقویم می‌کند شب‌ه شأنی را می‌آورد. اینکه معتبر هست یا نیست فعلاً من کاری ندارم. این هم یک شب‌ه‌ای است که می‌گوید امروز در افقتان هلال دارید.

شاگرد: اینکه شارع می‌گوید این حجت نیست و آن را معتبر ندانسته شبیه این است که شارع از تصدیق قول واحد هم نهی کرده باشد و بگوید بینه حجت است. در شب‌ه قبلی چطور شما پذیرفتید که اگر یک نفر گفت، شب‌ه ایجاد می‌کند؟

استاد: نه، من عدل واحد را به‌عنوان مصداق روایت نگفتم. به این توجه داشتم. آن چیزی که قطعاً روایت ابن خالد آن را می‌گیرد اختلاف در رؤیت است. نه شهادت عدل واحد لذا من تکرار کردم اختلاف در رؤیت. در شهادت عدل واحد یک نفر می‌گوید که من دیدم و تمام. اینکه شب‌ه هست یا نیست، همین حرف شما می‌آید. اگر شارع بگوید عدل واحد هیچ است و اصلاً به‌دنبال آن نرو، چه کسی گفته عدل واحد شب‌ه است؟! اصلاً شب‌ه نیست. پس فردا را هم روزه نگیر. اما مشکلی نداریم. آن چه که قطعاً عرض کردم اختلاف در رؤیت است. یعنی عده‌ای در شهر می‌گویند با اینکه در شهر بودیم اما ندیدیم. عده‌ای دیگر می‌گویند آن را دیدیم. این اختلاف که شد آن وقت روایت می‌گوید پنجاه نفر باشند یا .... فرد متیقن روایت آن بود.

بازبینی #1
ایجاد شده در 28 مه 2026 13:23:02 توسط ... .
به روزرسانی شده در 28 مه 2026 13:23:49 توسط ... .